

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joi și Sâmbata.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Nr. 2958/1893 Scol.

Notă.

Venerabilul sinod archidieceșan din anul curent, a admis spre folosire în școlile noastre din archidieceșă următoarele cărți scolare:

1. prin concludul seu ddt 10/22 Aprile a. c. Nr. 105, 1): a) Istoria universală pentru clasele secundare de Vasile Goldiș, profesor, volumul I, evul vechiu cu mai multe ilustrațiuni. Brașov, 1892.

2) prin concludul seu de sub același dat Nr. 105, 4): Introducere în științele comerciale în uzul școlilor comerciale și pentru studiu particular de Ioan C. Panu și Arseniu Vlaicu, profesori la școala comercială Brașov, 1892 și

3. prin concludul seu de sub același dat Nr. 105, 5): Cartea de cetire pentru classa III gimnasială, reală și școlile superioare de fete, de Virgiliu Onițiu. Brașov, 1893.

Ceea ce prin acesta se aduce la cunoștința organelor noastre bisericești-scolare din archidieceșă.

Sibiu, din ședința senatului școlar, ținută la 20 Maiu, 1893.

Consistoriul archidieceșan.

Sibiu, 9 Iunie, 1893.

„Kulturgylet” ardelenesc din Cluj are misiune culturală, așa ni se spune în tot locul, prin foi, în întruniri. El are să propage cultura între noi, cultura magiară, să ocrotască pe magiarii espusi valachisării și cel mult să recucerască pe magiarii valachisaiți, de cari, așa ne spun șovinisti, sunt foarte mulți prin Ardel, bună-ora în Hunedóra, în Munții Apuseni etc. El este deci o societate, care numai binele ni-l vrea, căci vrea să ne cultive.

Așa ni se spune acesta mereu, dar cum ne vrea el binele, și de ce idei sunt conduși „Kulturgyletiști” și în locul prim președintele acestei societăți, contele Bethlen Gábor, fostul

fișpan în comitatele Târnavelor, se vede între altele din o „scrisoare deschisă”, ce a adresat-o acesta mai dillele trecute redactorului fôiei „M. Hirl.” din Bpesta și despre care am amintit în numărul trecut al fôiei noastre.

În această scrisoare contele Bethlen ne spune, că de câți-va ani încôce luptătorii pentru idea de stat magiar nu mai desvôltă o așa activitate intensă, ca mai înainte, i-a cuprins un fel de apatie și de această stare este îngrijat. În ținuturile locuite de naționalități se observă o mare neglijență întru propagarea ideii de stat magiar și la acesta este de vină și presa magiară, care de un timp încôce nu se îngrijesc ca să capete informațiuni din aceste ținuturi, așa cum publica mai înainte. Altcum era acesta înainte de Szapáry, adecă pe vremea lui Tisza (când era și contele Bethlen fișpan) Atunci în toate părțile se descopereau, mai mult prin presă, agitatori, pe cari Tisza i-a boțezat „soboli”. Atunci luptătorii ideii de stat erau în deplină activitate, acum însă nu, cu toate că el a dat și de atunci încôce mulțime de dovezi, că agitatorii sau estremiști naționalitățișilor își continuă în mod potențat lucrarea lor de subminare a patriei.

La toate aceste e de vină, așa ne spune contele, rostul guvern al lui Szapáry. Acesta a pactat cu naționalitățișile, le-a făcut promisiuni și aceste au încurajat pe naționalități și le-au făcut mai cutezătoare. Szapáry a pus prin comitatele locuite de naționalitățișii fișpani blândi (mai blândi de cum a fost fișpanul Bethlen bună-ora), cari nu au destulă energie față de naționalitățișii prin această încurajază elementele revrătitoare. În urma acesteia, așa observă contele, că chiar și factori de aceia, cari mai înainte în ce privește direcțiunea patriotică erau neeseptionabili acum sunt apatici și nu prea ating cestiunile de naționalitate. Apoi au mai venit la ordinea dillei și politica bisericească a guvernului și diaristica și opiniunea publică magiară e ocupată cu acesta și-și uită de agitatori.

Directiunea acesta însă nu e bună; presa și toți patrioții buni trebuie să pășască cu energie, să descopere și denunțe pe cetățenii „nepatrioți”, căci altcum e mare pericol și apoi în guvernul de acum și în special în ministrul actual de interne n'are încredere, că el va pune capăt mișcării naționalitățișilor.

Așa se vaietă contele Bethlen. Dacă însă el n'ar privi la stările de acum cu ochi șoviniști, ar pute să fie convins, că situațiunea actuală, în ce privește cestiunea naționalitățișilor și în special cestiunea română, nu se deosebesce întru nimic de situațiunea de sub Tisza. Și acum, ca și atunci românii nu încetă de a-și cere drepturile, de a pretinde esecutarea legii de naționalitate, de a lupta pe căi legale contra curentului șovinist și precum nu s'au găsit atunci trădători de patrie între noi, cu toate că s'au căutat și se caută și acum, așa nu se găsec nici acum, căci apărarea legitimă pôte numai după conceptul lui Bethlen și a altor șoviniști constituie trădare de patrie, de care românul nu a fost capabil nici când. Er ce se ține de presă și activitatea celor, cari propagă „patriotismul”, fie asigurat contele, că ea întru nimic nu a slăbit. Ore nu se fac și acum legi în favorul „patriotismului”, nu se dau mereu ordonanțe în acest sens, nu suntem tractați destul de mașter și în presă nu dîlnic suntem bajocoriți, calumniati și denunțați ca rei patrioți?

Toate aceste însă contele Bethlen nu le vede, căci ochii îi sunt împăienjeniți de șovinism, ca la cei mai mulți de pânura sa.

Nu mai în una se deosebesce în-câtva situațiunea, că Europa cultă pe di ce merge să convinge despre starea reală de la noi, despre volniciile, ce le îndurăm și nu noi suntem de vină, dacă popórele culte occidentale nu pot să audă vești îmbucurătoare din patria noastră; vina o pórta aceia, cari umblă pe cărările arătate de contele Bethlen.

Revista politică.

Pe când ministrul Wekerle des-minte afirmările diarului „Budapesti Hirlap” că ar fi dat ordin funcționarilor din ministeriul de finanță a și însuși mai bine limba germană, foile magiare fac erăși mare gălgăie din cauză, că comandantul de corp din Budapesta Lobkovitz nu voescse să lase pe autoritățile militare să corespondeze cu autoritățile statului ungar în limba magiară.

Lucrul se are astfelu: Municipiul orașului Budapesta, interpretând un articol de lege din 1840 a făcut comandai observarea, ca să corespondeze unguresce și a refuzat totdeodată a răspunde la o hârtie a comandai scrisă în limba germană. Principele Lobkovitz a desaprobat interpretarea ce o a făcut municipiul, observându-i că respectivul articol nu cuprinde nici o îndatorire ca comanda orașului să corespondeze în limba magiară cu autoritățile statului ungar.

Acest incident a dat ansă delegatului Széll să interpeleze pe ministrul de războiu în ședința delegațiunei ungare. Nefind ministrul de față, substitutul seu, maiorul Nyiri a răspuns, că comanda pieții din Budapesta e datoră a răspunde în limba magiară la fie-care hârtie, ce vine din partea primăriei.

O scrisoare din Budapesta adresată „Corespond. Polit.” accentuază, că purtarea membrilor opoziționali ai delegațiunei ungare cu ocaziunea dărei votului de încredere ministrului Kálnoky a provocat în multe cercuri din Ungaria desaprobată hotărâtă și nemulțămire. Cont. Apponyi a și simțit o această și în darea de samă, ce o va face la Satmar va desfășura și motivele atitudinii sale și va motiva pentru ceea ce a mers mână în mână cu Ugron.

Sesiunea delegațiunilor s'a terminat, votând ambele delegațiuni bugetul, fără a obveni vre-o diferență.

FOIȚA.

ILIAS

de
Contele Leo Tolstoj.

În guvernamentul Ufa trăia un bașchir cu numele Ilias. Ilias nu moștenise dela tatăl seu nici o avere. Tatăl seu îl insurase și muri după un an de zile. Totă averea lui Ilias consta pe atunci din șapte iepe, două vaci și două-șeci de oi. Ilias însă sciu să economisască și să câștige; de dimineață până seara el lucra din toate puterile împreună cu muierea lui; ei se sculau mai înainte decât toți, și se culcau mai târziu. Averea lui creșcea din an în an. Așa a lucrat Ilias în continuu trei-șeci și cinci de ani, și și-a câștigat o mare avere.

Avea două sute de cai, una sută cinci-șeci de vaci și boi, și una miă și două sute de oi. Servitorii erau la câmp cu vitele, servitórele mulgeau iepele și vacile, făceau cuminis, unt și brânză. Ilias avea toate în abundență și îl învidia totă împregiurimea. Ome-

nii diceau: „Ce om fericit este Ilias! El are tot ce îi trebuie, pôte să nu mai móră”. Ome-nii însemnați căutau a-l cunoșce și intrau cu el în tîrg. Ôșpeții din depărtare veniau la Ilias, care îi primia cu drag, și îi ospeta cu mîncări și beuturi. Pentru ori și cine ușa lui era deschisă, cumis și cîiu pe masă, ba le tăia și câte un miel, și dacă erau mai mulți, atunci în loc de miel se tăia câte o iepă.

Ilias avea doi fii și o fată; el îi căsătorii pe toți trei.

Precând Ilias era sêrac, lucrau și copiii împreună cu el; ei pășteau caii și oile. După-ce s'a învâruit, copiii au început a se purta rên, unul s'a dat la beutură. Cel mai mare a fost omorit într-o cêrtă, și cel mai tînăr, care avea o sócră cuminte, n'a vrut sê-l mai asculte. Ilias s'a vîdut silit sê-i dea partea lui deosebit.

Ilias i-a dat o casă și o mulțime de vite, prin cari averea lui cea mare s'a împuținat. Nu mult după aceasta a venit o bolă între oile lui și îi s'au prăpădit multe dintre ele. După aceasta urmă un an de fômete — fînul nu s'a făcut — și în decursul iernei i-au murit o mulțime de vite. Ba kirgizii i-au luat cea mai bună parte din pămînt.

Averea lui Ilias se împuțina fôrte. El pierdă din an în an din avere, și începă a-și pierde și din putere. La șapte-șeci de ani a ajuns până acolo, că a început sê-și vîndă uneltele din casă, ba cea din urmă vită. El nu mai are acum nimica; e sêrac ca napul și trebuie sê-și caute pânea la bêtînețe prin case străine. Nimic nu i mai rêmase decât hainele de pe trup și muierea. Șamșemagi, feciorul, care se mai afla în viață trăia de parte în alte ținuturi; fata era mórta.

Vecinul Machomedșach avî milă de bêtîrânii acestia. Machomedșach, un om bun, nu era nici sêrac și nici avut: ducea o viață regulată. El își aduse aminte de ospitalitatea lui Ilias și dîse cătră el:

„Sê trăesci la mine Ilias, cu bêtîrâna ta. Vara sê lucrezi după puterea ta și erna sê dai la vite, erna Șamșemagi sê mulgă iepele și sê facă cumis. Eu vê dau vestminte și mîncare, și spunei de ce mai aveți trebuință și eu vê voi da”.

Ilias mulțami vecinului seu și trăi cu muierea ca lucrători la Machomedșach. La început le-a fost cam greu, dar s'au dedat și au lucrat după putință.

Cu atari lucrători nu i-a mers rêu lui Machomedșach. Fiind-că acești bêtîrâni înșiși

fuseră avuți, lucrară totul cu băgare de sêmă și cruțară toate, ca și când ar fi fost ei stăpâni. Machomedșach sê uita cu jele la acești ômeni, sciind ce avere mare au avut mai înainte.

Odată veniră la Machomedșach nescie rudenii de departe; un învîțat îi înșoțise. Machomedșach dispuse sê se taie și sê se pregătescă un miel. Ilias îndată se apucă de jupui mielul, îl pregăti pentru mîncare și îl trimise ôșpeților. După-ce ôșpeții mîncară mielul și beură ceaiu, au început sê povestescă rêcorindu-se cu cumis. Ôșpeții și gazda casei își petreceau pe scaune moi ședînd și bînd la cumis. După-ce Ilias și-a isprăvit lucrul trecu pre dinaintea ușei. Machomedșach îl vîdă și dîse cătră unul din rudenii:

„Vêdut ai pe bêtîrânul, care a trecut pe la ușa?”

— L'am vîdut, dar ce e cu el?

— A fost cel mai avut dintre toți, sê numesc Ilias, cred, că vei fi auzit de numele lui.

— Negreșit, că am auzit despre el, căci era vestit prin toate părțile.

(Va urma.)

Ministrul Kálnoky n'a ramas fără răspuns la vorbirile cehilor în delegațiunea austriacă. El a accentuat, că respectivii delegați au vorbit din punct de vedere particular; pe când delegații celorlalte popoare ale monarhiei profesază opinii diferite. Majoritatea acestor popoare s'a pronunțat, fără în doieli, în contra unei schimbări eventuale a politicii austro-ungare, cum ar dori tinerii cehi. Dacă tendențele alianței cu Germania, care există dela 1879, erau agresive, atunci ar fi trebuit, ca ele să se manifeste la un moment dat, ca fiind agresive; dar nime, nici la Berlin, nici la Roma sau Viena, nu s'a gândit să violeze pacea și să facă război. Scopul triplei alianțe este lămurit de mult. Alianța va servi în cazul, când aliații vor fi atacați, fără de a fi provocat ei atacul. Dacă mai există unde-va vre-o neîncredere, de sigur, că va dispăre și acesta în curând. De desarmare nu poate fi vorba, căci desarmând Austro-Ungaria singură, ar rămâne izolată și ar dovedi stare de slăbiciune. Ce privește relațiile cu Rusia, în privința existenței unei convențiuni privitoare la țările din Balcani, ministrul Kálnoky declară, că nu este nimic fapt. Nu s'a întâmplat nimic ce se poate fi considerat, ca o schimbare, sau ca un eveniment politic. Raporturile cu Rusia, cari totdeauna au fost cultivate, sunt din cele mai bune. Pot garanta, dice Kálnoky, că țarul și guvernul rusesc, sunt animați de dispozițiuni favorabile Austro-Ungariei. Discursul lui Kálnoky a fost des aplaudat.

Importanța alegerilor ce se fac tocmai în zilele aceste în Germania a atras atențiune întregii Europe. De când împăratul Wilhelm a dizolvat parlamentul în Germania nu s'a vorbit și nu s'a lucrat altceva, decât despre alegeri și pentru alegeri.

Este știut, că alegerile actuale au fost provocate de căderea proiectului militar, care mărește efectivul de pace cu 59,000 oameni și sporește bugetul militar cu 55 milioane mărci pe an, ér în schimb serviciul dela 3 ani se reduce la 2 ani. Pretensiunile aceste esorbitante au deșteptat în sinul partidelor opoziționale o legitimă îngrijire, a cărei rezultat a fost, cum se știe, căderea proiectului, ba chiar și a propunerii mijlocitoare Huene, de a se reduce efectivul cu 13 mii de oameni mai puțin, de cum prevede proiectul primitiv.

Gruparea partidelor în fața proiectului militar este următoarea: Pentru proiect sunt național-liberalii, conservatorii liberi, conservatorii puri și polonii. Contra proiectului, sunt progresiștii, partidul catolic, social-democrații, guelfii, antisemiții, alsatienii și lotaringienii.

Intre aceste partide decurge lupta electorală, care s'a început în 15 Iunie n. Scirile telegrafice din Germania, ne arată, că liberalii naționali, chiar și dacă nu vor căde, vor eși totuși slăbiți și descurajați din lupta electorală. Nime n'ar fi crezut, că partida, care spriginea politica marelui cancelar Bismack, se stea ași în fața unui desastru și se fie în ajun de a pierde puterea din mâni. Căci ce înseamnă alta cuceririle mari de mandate, ce le fac social-democrații și aliații lor? Aceștia au eșit deja învingători în toate cercurile din Berlin, au cucerit cele trei cercuri din Hamburg, au secerat laurii victoriei în Dresda și Breslau, au învins în München, Nürnberg, Lübeck, Königsberg, vin la balotage în foarte multe cercuri și au mari șanse de reușită la populațiunea rurală, pe care au câștigat-o în măsură îngrijitoare pentru guvern. Renumitul social democrat, Bebel, a eșit victorios în Strassburg. Bebel este conducătorul social democraților și el înfieră de răpire luarea Alsatiei și Lotaringiei dela francezi în 1871. Social-democrații aveau în parlamentul dizolvat nu-

mai 18 mandate, în cel nou, se crede, că vor avea cel puțin 60 și vor constitui partida cea mai bine organizată și mai întrepidă.

Din partidele, cari spriginesc guvernul, până acum stau mai bine conservativii, deși au pierdut teremul în Berlin și în Sacsonia, unde le-au ocupat locul mai ales antisemiții; apoi partidul centrului, care formeză ași două fracțiuni, dintre cari una spiginesce proiectul militar.

Din rezultatul de până acum al alegerilor s'ar păre, că proiectul militar nu va avea majoritate nici în parlamentul viitor.

Întregă presa europeană se ocupă cu succesele, ce le au câștigat socialistii și accentuează, că Germania trebuie să fie îngrijată pentru viitorul din cauza terenului, ce l'au ocupat ei. Diarele franceze caracterizează astfel situațiunea din Germania.

„Eveniment“: Drumul este designat Noi nu ne amestecăm în alegerile germane. Putem fi liniștiți. Față de atitudinea acesta ostentativă a popoului, împăratul Wilhelm nu va cuteza să caute război. Nu vom avea deci război.

„Lanterne“: Curentul de civilizațiune, care răpescă întreaga lume, e mai puternic, decât voința contrară a împăratului Wilhelm. Acesta dorință trebuie înfrântă. Acesta e dorința, ce trebuie să o nutrească ori cine pentru salutea omenirii și care pare că se și îndeplinește.

„Germinal“ scrie: Trebuie să urmărim cu atențiune și cu sânge rece evenimentele, cari se precipită dincolo de Rin. Trebuie să terminăm repede reformele noastre militare. Comanda supremă trebuie să fie încredințată ofițerilor mai tineri, cari posed o mai vastă inițiativă și mai multă abnegațiune. Trebuie restaurată armata republicei, care se aibă, ca pe timpul generalilor Cleber și Hoche, avântul tinereții și eroismul.

Cu un cuvânt, presa franceză își exprimă satisfacțiunea, asupra rezultatului alegerilor parlamentare din Germania. Totodată accentuează împregiurarea, că proiectul militar german va fi respins și de noul parlament.

Necrolog.

Maria Cosma nasc. Roman, în nu mele seu și al numeroșilor săi consăngeni aduce la cunoștință morțea preaiubitului ei părinte

Daniil Roman,

proprietariu și jude comunal în Mezieș, întâmplată Marți, în 8/20 Iunie a. c. în etate de 60 ani.

Inmormântarea se va face Joi, în 10/22 Iunie a. c. în Mezieș.

Fie-i țarina ușoră și odihna lină!

Noutăți.

Cas de morțe. Alaltăieri, Marți, am primit o tristă veste din Mezieș. **Daniil Roman**, fratele Escelenției Sale I. P. S. D. arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, a reposat în aceiași zi. Daniil Roman a fost un fruntaș al comunei Mezieș. Mult timp el a fost, ca cel mai de frunte proprietar și econom în comună, jude comunal și episcop al bisericii din Mezieș. Ca atare el a contribuit mult la înaintarea comunei sale. Astfel între altele prin stăruințele și jertfele sale s'a zidit o nouă și frumoasă biserică, care a fost sfințită prin Escelenția sa în anul 1888. Baza materială pentru zidirea bisericii a fost pusă de tatăl lui Daniil și al metropolitului nostru, de George Roman, iar după morțea bătrânului, Daniil fiind ales de episcop, a sporit în mod însemnat fondul modest și a realizat dorința bătrânului, de a zidi o frumoasă biserică.

El lasă după sine un nume bun, un nume de bărbat, care a lucrat mult pen-

tru binele obștesc. Fie-i odihna lină și memoria neuitată!

Expoziție electrică la Sibiu. Programa expoziției electrice, despre care am făcut amintire în un număr de mai nainte, este fixată. Expoziția va fi în „Gesellschaftshaus“ se va începe Joi, în 29 Iunie n. și va ține până în 6 Iulie, eventual și mai departe. Intrarea pentru odată este 30 cr. de persoană, cartă de permanență pentru întreaga durată expoziției costă 1 fl. 20 cr. Se vor ține și mai multe prelegeri din sfera electricității. Participarea la aceste 10 cr. pe de asupra. În două odăi vor fi espuse aparate telefonice, cu cari se vor face și producțiuni. În genere expoziția promite a fi interesantă și instructivă și atragem atențiunea publicului asupra ei. În nrul procim vom publica programa detaliată, precum și alte amănunte.

Cerculariu. Preasfântia Sa Domnul episcop al Aradului Ioan Mețianu a emis un cerculariu către preoșimea din dieceșă, în care atrage atențiunea preoșilor și a încreștorilor ca să îndemne și pe poporul nostru a alege pe sēma fiilor lui o carieră, pāz acumă prea puțin îmbrășoșată, carieră, la care se devotau cu prelucețiune străbunii nostri de odinioară, adecă la cariera ostășească sau militară.

Noi din parte-ne încă ne-am ocupat cu această chestiune și am publicat și condițiunile de primire în școlile de cadeți.

Donațiunea d-lui I. Calinderu făcută Academiei române. „Monitoriul oficial“ din România a publicat decretul regal, prin care Academia română este autorizată a primi donațiunea ce i-a făcut la 19 Aprilie dl Ioan Calinderu unul din membrii ei, donațiune compusă din întreaga avere, ce reposatul I. Otetelișanu a lăsat-o dlui Calinderu, pentru a servi la înființarea unui institut de fete române.

Părțile, din care se compune donațiunea după cartea de dare redactată de d-nul I. Calinderu sunt:

1. Casa din București, calea Victoriei Nr. 49.
2. Moșia Măgurele cu castelul, parcul dependințele etc., din județul Ilfov.
3. Moșia Fundul Kiseletu din județul Ilfov.
4. Moșia Otetelișan din județul Râmnicul-Vâlcea.
5. Venitul averii de mai sus dela morțea d-nei Elena Otetelișanu, adecă dela 4 Decembrie 1888 până în ziua de față.
6. Tota averea mobilă primită de dl I. Calinderu din succesiunea sus dișei repozate, în temeiul actului de transacțiune autentificat de onor. tribunal de Ilfov la 26 Novembre 1892 sub Nr. 8694 și încheiat între moștenitorii de sânge și dl Calinderu.

„Și în sfârșit — continuă actul de danie — ori ce altă avere mobilă ce s'ar descoperi ca făcând parte din patrimoniul repozatei Elena Otetelișanu.

„Acest dar îl fac în limita drepturilor mele, așa cum sunt consfințite și precizate prin testamentele, hotărârile judecătorești și transacțiunea specificată în acest act și prin titlurile și documentele de proprietate, ce mi s'au remis cu toate drepturile și îndatorile prevăzute într'ânsele.“

Mai amintim, că valoarea totală a averii dăruită Academiei române de dl I. Calinderu se urcă la însemnata sumă de patru milioane lei.

Avis coriștilor. La cererea mai multor conducători de coruri vocale din comune, învătășii Ioan Vidu s'a hotărât a deschide un curs de musică vocală și instrumentală, cu începere dela 1 August a. c. st. v.

Cursul, special pentru conducătorii de coruri, se va ține în Lugos, având participării a lua la cunoștință următoarele:

1. Durata instrucțiunii va fi de o lună (August).
2. Cursul se va începe și ținea numai atunci, dacă se vor arăta cel puțin 20 de participanți.
3. Cei ce voesc a frecuenta cursul, vor avea a se însinua cel mult până la 20 Iuliu st. v. a. c. la oficiul protopresbiterial gr. or. d'n Lugos; trimiteșd totodată înainte ca tacsă de instrucțiune suma de 5 fl. pentru

întreg cursul. Insinuarea nu se poate primi fără tacsă sus dișă.

4. Ca instrumente ajutătoare vor servi: iolina, flautul, harmoniul. Cu unul dintre acestea se fie provăduț fie-care participante.

Esamene. Esamenale la școala elementară capitală română ort. răs. din Brașov eșin Joi, Vineri și Sâmbătă în 17 18 și 1 Iunie st. v., în sala cea mare a edificiului din Gröver.

Esamenalele claselor III și IV de copii și de copile se încheie cu cântări. Esercitiile gimnastice se țin: cu clasa IV copiii în 18 Iunie dela 11—12 ore năi de amădi.

Esercitiile de grădinărit se țin în 18 și 19 Iunie.

Iterurile de mână ale copilelor din clasa I—V, precum și ale elevelor din internat sunt espuse sub decursul esamenelor în sală de esaminare.

Jamenul practic din economia casnică (măguri, croitoria, cusutul la mașină etc. se ține: cu elevele din internat în 20 Iunie dela 3—6 ore p. m. în localul internatului.

Esercitiile de jocuri etc. se țin: cu copii și copilele din școala froebeliană a bisericei St. Nicolae în 29 Iunie dela 10—11½ ore a. m. în sala cea mare a edificiului gimnasial.

Duminică, în 29 Iunie, după serviciul divin, se va încheia anul scol. 1892/93 cu cetire clasificățiunilor și împărțirea premiilor.

La aceste esamene precum și la încheerea și tivă direcțiunea învitată pe toți binevoitorii și amicii școlilor.

Institutul Otetelișan. Academia română a numit o comisiune compusă din d-nii D. Sturdza, I. Calinderu, V. A. Ureche și Negruți, care va fi însărcinată cu administrarea institutului Otetelișanu, care va fi fondat la Măgurele.

O conferință internațională se va ține probabil la Brusela în toamna asta. Acestă conferință va avea membrii parlamentelor, cari au aderat la substituiri obligătoare a resbelului prin arbitragiu. Deputații englesi au făcut această propunere, alegând în numitul scop data de 1 Octobrie și Brusela ca oraș de întâlnire. Lucrările acestei conferințe vor fi cu desăvârșire interesante, mai ales acum, când se vorbește atâta de desarmare.

Postal. Direcțiunea postală-telegrafică din Cluș eserie concurs pentru ocuparea postului de magistru postal clasa III-a în Hususiu (comit. Târnava mică). Lefă 310 fl. 45 fl. pașal de cancelarie, 52 fl. pentru înmanuări și 10% din venitul brut al telegrafiei. Cererile au să se înainteze în decurs de 3 săptămâni la numita direcțiune.

Musica la noi și corurile noastre.

Disertațiune finută la adunarea generală din a. c. a reuniunii învătășilor rom. gr. or. din dieceșă Aradului, de Valeriu Magdu.

(Urmare).

Și noi românii, ca un popor cu individualitate proprie națională, și noi avem musica noastră cu caracter național. Ba dacă ar fi vorba să măsurăm musica noastră în cantitate și în calitate, atunci am afla poate cu uimire, că ea întrece cu mult, atât în fond, cât și în formă, musicele celor mai multe popoare din Europa. Musica noastră e neîntrecută în bogățiile sale, e de o frumusețe romantică și atât de variată în speciile sale, încât i s'ar pute da cu drept cuvânt atributul de omilaterală.

Care popor de pildă mai poate arăta în genuitate atâtea ramuri din produsele sale musicale, cari ramuri apoi se mai subimpart în diferite specii, cari de cari mai variate și mai felurite în nuanțe? Un ram al musicei noastre sunt de pildă horele, alt ram doinele, altul ardelenele și erăși altul cântecele populare, și toate acestea în sute de variante, cari după natura jocului (dansului) cu care multe din ele sunt însoțite, primesc diferite numiri ca: Ardeleana, Crișana, Someșana, Bănățena, Lugosana apoi Călușerul, Bătuta, apoi Țarine, Brăne, Breze,

Sârbe și Frătuțe, mai apoi descântece, bo-cituri, chiuțuri, colinde și altele, cari toate își au melodiile lor în formă și în nuanță proprie, ca să nu amintesc și despre plâsmuirile mai nouă, ca produse ale geniului musical ajuns acum la un oșei-care grad de cultură, cum sunt de pildă romanțele noastre și altele.

Alte popore, cu puține excepțiuni, nu se pot bucura de o bogăție așa ramificată a muzicii lor genuine, cum e a noastră.

Românul este născut pe cântare. Dela natură vesel, vioiu, ospital și glumeț, românul, dacă aude pașerea cântând și frunța șnerând, numai decât e în stare, să și tragă o doină, sau o horă, — căci multe fi sunt dispozițiunile inimii, pe cari le manifestă în cântare. Dacă are bucurie — el cântă, dacă are supărare — el cântă, dacă e amărât — dănușce și dacă e în jale — se bocesc tot prin cântare. Și nici nu se poate presupune altfel despre un popor, căruia i se dă, că e poet din naștere.

Dar ceea-ce trebuie să ne atingă dureros este, că toate acestea constituie și până astăzi numai materialul brut, care așteaptă să treacă prin mâinile măestrului, ca să-i deie lustrul cuvenit. Musica noastră e ca un diamant în năsip, care așteaptă să-l ridici din năsip, să-l lustrușezi și să-l așezi unde-ți place spre podoba casei tale.

La noi până mai în anii din urmă acest tezaur nu a fost băgat în seamă. Inteligența noastră, care ar fi în primul rând chemată să cultive în direcție sănătoasă acest ram al artei frumoase, sau nu a putut, sau nu a avut plăcere spre acest lucru. Dacă ne aducem însă aminte de marea noastră „voiesce și vei pute“, atunci rămâne pe inteligența noastră acusa grea de a nu-și fi împlinit până acum o sfântă datorință față de nemul său. Adevărat ca nu fie-care om inteligent e cu dispozițiuni musicali, dar se observăm numai, că și noi avem compozitorii și artiști noștri, cari pot să încumeta a cultiva musica noastră cu mai mult zel în direcțiunea indicată, dacă piesele noastre românesce ar fi căutate într-o măsură cuvenită. De câte ori nu vedem ședind la pian domnișore și executând simfonile lui Hayden și ale lui Mozart, ce tata i le-a procurat dela Lipsa, de i-a făcut o surprisă la ziua numelui ei. Așa stăm în privința asta cu o bună dosă din inteligența noastră.

Ca să nu fim unilateral trebuie să constat, că nici compozitorii noștri, cu puține excepțiuni, nu sunt la înălțimea misiunii lor. Evitând a atinge aici corțile discordante, ating numai cele simfonice, adică „excepțiunile“. Dintre compozitorii noștri în România se ocupă mai serios cu cultivarea muzicii noastre dl. Gavril Musicescu, șeful corului metropolitan din Iași și profesor de armonie la conservatorul de acolo. D-sa a înțeles mai bine situația muzicii noastre și a pătuns în spiritul ei cu mult succes. D-sa a arangiat neamăratele cântece populare, culese de prin diferite părți, în coruri bărbătesci și cu preferință în coruri micște, cari constituiesc repertoriul laic al corului metropolitan și astăzi cununa noastră frumoasă de flori române. D-sa, prin cultivarea muzicii noastre populare, care este cel mai scump tezaur, a pus gard între trecut și viitor și a inaugurat o eră nouă pe terenul cultural al muzicii noastre. Această direcțiune indicată de firea lucrului a început deja a pătrunde prin toate mișcările noastre musicali și obține pretutindeni rezultate frumoase. Ca să vedeți, cât de grabnic se prind piesele noastre în popor, gândiți-ve că dl. Musicescu a trebuit numai odată să vină cu cântecele sale pe la noi, să deie în două-trei locuri concerte, cum a făcut acesta mai anțert, și deja de pildă „Fie verde fir de nalbă“ și „Dis'a badea“ o cântă cu neșaf și cesta cu fluera în colibă, și cela cu pianul în salon. Ce vom dice despre corurile noastre vocale, cari dând concerte, din acel moment își umplu programul cu frunze verzi și frunțușii? Și toate-tote plac de mi nune publicului nostru.

În România se cultivă musica pe o scară întinsă, dar și acolo cu preferință musica străină. Ici colea vedem câte o piesă românească virită între piesele străine, ce umplu programele concertelor. Guvernul român de altmintealea, voină a da un impuls înainte muzicii naționale, a înființat pe la toate liceele câte o catedră de musică, la care

se aplică ca profesori elevii eșii din conservatorul din București.

Conservatorul din București, înființat a anul 1860 și cel dela Iași la 1864, și-au luat anume ca scop, să desvölte musica în direcțiune națională și să o propage între români. Din aceste scole ies pe fie-care an câte 20 de artiști, cari se aplică — cum și seiu — ca profesori de musică pe la licee. Până astăzi însă aceste înalte instituțiuni de cultură nu au produs rezultatele dorite. Din contră vedem o sumă de artiști români, cari ieșiți din conservatoarele române, cutrieră Europa, unde mai perfecționându-se dau concerte și se angajiază pe la teatre, unde de buteză cu succese splendide. Ce folos însă, când dâșii sunt întru musica noastră românească literă mörta! Ne fac ce e drept onöre prin străinătate ca fii de români, dar am rămas cu atăta, foloșele reali nu le tragem noi, ei străinii în al căror serviciu s'au pus.

În timpul din urmă guvernul român, în conțelegere cu sântul sinod, a mai luat dispozițiuni pentru de a se înființa în fie-care comună rurală mai mare câte un cor vocal. Astfel vedem, că s'a luat un început în privința cultivării muzicii în general, — de s'ar face baremi dispoziții pentru cultivarea ei în sens românesc. Timpul ne va arăta.

În România au ieșit din timp în timp câte o fôe musicală, care țintea cultivarea muzicii românesce, — dar credeți că a putut să sub siste mult timp? Nu! Din lipsa abonamentelor suficiente fôia atrebut să se sisteze. Astăzi mai există — încât seiu eu — numai una, „România Musicală“ ce apare sub redacțiunea dlui Constantin Cordoneanu de două ori pe lună. Acesta fôie face bune servicii cauzei din vorbă, dar mi se pare, că nici „România Musicală“ nu are sprigul cuvenit din partea publicului.

(Va urma.)

Reuniunea femeilor române din Arad și provincie.

DI secretar al „Reuniunii femeilor române din Arad și provincie“ dl Dr. G. Plop ne trimite spre publicare protocolul ce urmăzează mai la vale, căruia îi dăm loc, fiind, cu deosebire punctele I, II, VI, de interes general:

Protocol

luat în Arad, în 12 Iunie 1893 st. n. d. a la 5 ore în ședința comitetului reuniunii femeilor române din Arad și provincie în urma convocării emantate de bureau.

Prezenți:

Domnele: Rhea Silvia Riza Ceontea v. presidentă, Barbara Antonescu, cassieră, Iulia Dogariu, Silvia Plop, Lucreția Tămășidan, membr. comit.

Domnii: Ioan Beleşiu, Teodor Ceontea, Demetriu Antonesc, consilieri, Dr. Georgiu Plop secretariu, Dr. Petru Pipoșiu, directorul de studii.

D-na vice-presidentă deschide ședința. La ordinea zilei este raportul d-lui director Petru Pipoșiu cu privire la ficsare terminului și a programei examenelor.

Comitetul primind propunerea din raportul d-lui director, ficsază terminul și programa esemenelor la scola de fete în următoarele:

1. Luni în 26 Iunie st. n. nainte de amăzi dela 9—12 ore despărț. III clasa VI și VII din toate studiile.

2. Luni în 26 Iunie d. a. 3—6 despărțământul I. clasa III. și IV. din toate studiile.

3. Marți în 27 Iunie, nainte de amăzi 9—12 ore despărțământul II clasa V din toate studiile

4. Marți în 27 Iunie, d. a. 3—6 ore examenul din musica instrumentală.

5. Mercuri în 28 Iunie a. m. 8—11 ore continuarea examenului din musica instrumentală, și examenul din musica vocală, privirea espoșițiunii lucrurilor de mână și a desemeurilor.

6. Miercuri în 28 Iunie a. m. la 11 ore împărțirea testimoniilor.

Decide mai departe comitetul, că d-na presidentă și comitetul să asiste la esamene, și încât dâșna presidentă ar fi împedecată, să se substituie prin o d-nă din comitet. În fine la timpul său să se raporteze.

Ca date statistice se alătură la acest protocol, conspectul elevelor intere și esterne cari au a face esamen.

În fine d-na conducătoare a internatului se rezercă, ca să ne subșternă cu totă urgența un conspect, despre toate acele eleve, cari solvesc didactru.

II. Cu privire la terminul adunării generale, comitetul decide:

— Terminul adunării generale a reuniunii se ficsază pe Duminecă, în 25 Iunie st. n. nainte de amăzi după sânta liturgie și chemarea Duchlui sânt, — în sala seminariului.

Membrii reuniunii conform §. 16 din statute sunt a se invita ad personam, ce de nu s'ar pute face, terminul se va publica în foi, provocându se totodată și colectanții, se binevoescă a retrimite listele de înscriere cu totă urgența.

III. Referitoriu la hârtia Ven. consistoriu în privința ajutoriului votat de Ven. sinod diocesan, și a detoriei reuniunii de 6500 fl. comitetul decide:

— Se concede și autorisază bureau, ca să facă comput final cu Ven. consistoriu despre toate sumele votate de Ven. sinod și neredicate încă, ér după compensare, despre rest se estradee obligațiune, să o intabuleze și prezenteze.

IV. D-na cassieră prezintă mandatul de solvire dela oficiul de contribuțiune din Arad Nr. 6/1893 în sumă de 42 fl.; cere a se face dispozițiunile de lipsă, fiind că pe basa aceluia, solvire nu se poate face, căci sună pentru comunitatea bisericească. Comitetul decide:

— Se estradă biroului pentru a scruta cu deamănuntul cauza, și despre pașul întreprins a raporta ședinței procșime.

Tot în legătură cu acesta se asemnă la casă pentru solvire 4 fl. 20 cr. ca tacsă de oculată efeptuită din partea senatului cetății Arad cu ocaziunea efeptuierii edificării.

V. D-na v. presidentă, pe lângă prezentarea rapoșcinilor dnei conducătoare, raportează, că investigațiunea ordinară nu s'a putut ține.

— Comitetul decide a se ține acesta afacere în suspens.

VI. D-na cassieră prezintă conspectul despre sumele încassate dela eleve și

— Comitetul estradă acest conspect d-nei conducătoare Maria Cosma pentru a-l întregi cu sumele restante pe Ianuarie și Februarie a. c. și apoi numai decât se aviseze pe calea postală pe toți părinții, că dacă nu vor solvi tacele restante, fetele nu vor fi admise la esamen; ér conspectul întregit să ni-l restituie.

Fiind timpul înaintat, ședința se închide la 3/8 ore, ér protocolul se autentica.

Rhea Silvia Riza Ceontea, Dr. G. Plop, v. presidentă, secretariu.

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARA.

Țera noastră.

Descriere populară a Ardelului.

de

Silvestru Moldovan.

(Urmare.)

Tradiția cea mai lăpătită în jurul Hunedorei*) este următoarea:

Mama lui Ioan Huniade Corvinul se dice, că a fost Elisabeta Mărginen din Teliuc, o femeie de frumșetă deosebită.**) Tatăl său a fost un nobil român, al cărui nume în tradiție nu se pomenesce, dar se scie că s'a numit Voicu. El și-a câștigat diploma de nobil prin vitejie ostășească și unii dic, că ar fi fost din Hunedóra, alții din Cinciș, un sat vecin cu Teliucul. Voicu vâdând odată pe tinera și frumșă Elisabeta, a îndrăgit-o, dar înainte de a o lua de soție, a trebuit să plece pe mai multă vreme la ôste. La plecare el făgădui Elisabetei, că o va lua de soție și îi dădu un inel în

*) Comunicată mie de dl. George Oprea, paroch gr. or. în Hunedóra.

**) Portretul ei s'a aflat odinioară în sala cavelor din cetatea Hunedorei; ea era îmbrăcată în un frumos port românesc, cu coșocul în spate și soțul ei o ține cu o mână pe după cap. Un om rău a nimicit mai târziu acest port et.

semn, că la rentôrcere își va ținea făgăduiala. Până a fost dus Voicu, Elisabeta, care rămăsese în stare binecuvântată, a născut un băiat, pe Ioan Huniade. Odată mergând ea la Hunedóra, cu băiatul în brațe și pe drum fiindu-i sete, a pus băiatul jos în drum și ca să nu plângă i-a dat inelul tatălui său, al lui Voicu, să se jôce cu el, iar ea s'a coborât la riu ca să bea apă. Într'aceea un corb, atras de lucirea inelului, s'a repezit la băiat și a răpit inelul din mâinile lui. La văietele băiatului și ale Elisabetei, un om, care tocmai sosise acolo cu arcul în mână, săgetă corbul și el pică jos cu inelul în cioc. Pentru aceea, dice tradiția, este însemnul familiei Huniade (și după acesta și al comitatului Hunedorei) un corb cu inelul în cioc, iar Ioan Huniade își luă și numele de Corvin.

Acesta tradiție se povestesc și în alte forme. Să spune adecă între altele, că Voicu ar fi venit din Muntenia în Ardel și cu alți cinci inși, soți de ai săi, au pus începutul satului de acum Cinciș, (unguresce și pe mapele militare: Csolnakos) care dela cei „cinci inși“ își are numele său. Și într'adevăr românii din mai multe sate înspre munți de la Cinciș se numesc „munteni“ și ei susțin că strămoșii lor au venit odinoră din Muntenia pe aceste locuri. Să povestesc apoi, că odată Voicu, dimpreună cu Elisabeta și cu micul prunc Ioan au mers în Muntenia, ca să se cerceteze rudeniile remase acolo și pe cale, în pasul Vulcan, voină să se facă foc și adunând găteje, părinții au lăsat băiatul singur, dându-i de jucărie inelul de logodnă și atunci i l'a răpit corbul și însuși tatăl lui Ioan, Voicu a săgetat paserea.

Biserica română gr. or. din Cinciș și cea din Teliuc este zidită de Elisabeta și poporul crede, că ea ar fi înmormântată în biserica din Teliuc.

Alt lucru de înșămănat este la Hunedóra fonderia de fer a statului, cu cohuri și turnătoare de fer, cu mașini etc. Ea a fost înființată la anul 1884 și se află spre mazădi dela cetate. Ferul crud se aduce din minele de fer de la Ghelar, iar cărbunii de lemn trebuincioși se aduc dela Vadul Dobrei, din pădurile aflătoare pe la isvôrele Cernei. Atât ferul cât și cărbunii se transportă pe o cale ferată, cu șine de sirmă grôsă. Acesta cale de sirmă merge de la fonderie la Ghelar și de aici la Vadul Dobrei și este de 31 Km. de lungă. Șinele de sirmă sunt aședate pe stâlpi, cam asemenea celor de la sirmele de telegraf și e o plăcere a privi cum trec vagónele încărcate cu cărbuni sau pētră ferôsă preste câmpii și prăpastii primejdioșe la fonderie și de aici îndrēpt, ca să fie încărcate de nou.

Hunedóra are 3037 de locuitori, dintre cari trei părți sunt români, iar ceialalți sunt nemți și unguri. Aici se află mai multe diregătorii, între cari este direcțiunea fonderiei, oficiul de forestiere (pădurărie) și de dominii (a moșilor statului) etc. apoi o mănăstire papistașă (franciscani). De la Hunedóra pe valea Cernei în jos duce o cale ferată în valea Mureșului, la Simeria, unde se împreună cu calea ferată de pe Mureș.

(Va urma.)

Convocare.

Conform dispozițiunilor luate în adunarea generală a Asociațiunei naționale din Arad pentru cultura poporului român din anul trecut, convocăm ad personam pre toți P. T. DD. membri ai Asociațiunei la adunarea generală, ce se va ține în sala cea mare a seminarului diocesan *Duminecă în 25 Iunie st. n. a. c. la 4 ore d. m.*

Agendele momentușe și vitali ale Asociațiunei pretind. ca P. T. DD. membri se apară în număr complet.

Arad, din ședința ordinară a direcțiunei ținută în 3 Iunie n. a. c.

Ioan Beleşiu,
dir. prim.

Iosif Moldovan,
notariu.

